

Rapport från samisk språkkonferens i Lycksele

En konferens med fokus på barns
användning av samiska

Arrangör: Sametinget och Lycksele kommun

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

LYCKSELE
KOMMUN
LIKSJUON KOMMUVDNA

© Sametinget 2016

Skribent: Ann-Helen Laestadius

Bilder: Sylvia Sparrock och Marita Stinnerbom

Sametinget, Box 90, 981 22 Giron/Kiruna

Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58

Tel: 0980-780 30 Fax: 0980-780 31

E-post: kansli@sametinget.se

ISBN 978-91-983502-0-3

Innehåll

Inledning	4
Språkkonferensen i Lycksele	6
<i>Samuel Lundström, verksamhetschef, för- och grundskola, Lycksele</i>	6
<i>Aina Negga, enhetschef för nationella minoritetsuppdraget på Sametinget</i>	7
<i>Mats Wennerholm, undervisningsråd, Skolverket</i>	7
<i>Helena Omma, nordsamisk språkkonsulent, Sametinget</i>	8
<i>Vaino Persson, förälder</i>	9
<i>David Kroik, förälder</i>	9
<i>Anne-Laila Buljo Åhrén, modersmåslärare, Snåsa</i>	10
<i>Inger-Helen Toven, modersmåslärare, Anders Åsander, rektor, Krokomb</i>	11
<i>Anne Madeleine Kuhmunen, Sametingets språknämnd</i>	12
<i>Slutord från Marita Stinnerbom och Sylvia Sparrock</i>	12
Dokumentation av post-it lappar: Visionen om 10 år (sorterade efter teman)	13
Dokumentation av post-it lappar: Hur når vi visionen – Åtgärder.....	21

Inledning

Samiskt språkcentrum - Sametinget anordnade i samarbete med den samiska samordnaren i Lycksele kommun en samisk språkkonferens den 16-17 december 2015 på Hotell Lappland.

Syftet med konferensen var att diskutera samiska barns förutsättningar för att behålla och utveckla samiska som vardagsspråk i en svensktalande miljö med följande frågeställningar: Vilken vision och vilka mål har samiska föräldrar för de samiska språken? Hur ser behoven ut? Vad behöver vi göra för att nå vision och mål? Och vem har ansvar för vad?

Samiska språkmiljöer är avgörande för fortlevnaden och utvecklingen av de samiska språken. Språkinläring förutsätter att användaren får se, höra och prata språket under utvecklande former. För barn som inte har samiska i hemmet är det en utmaning att nå målet om tvåspråkighet vid avslutad skolgång.

Målet med konferensen var att konkretisera behov och verktyg för den samiska undervisningen så att kommuner och föräldrar kan stärka barnens språkinläring.

Programmet innehöll korta föreläsningar och diskussioner i mindre grupper. Gruppernas arbete redovisades och sammanfattades till målbilder och visioner.

Till språkkonferensen inbjöds föräldrar till samiska barn, modersmåls lärare, samiska samordnare i kommuner, potentiella lärare i samiska, förskolechefer, skolchefer, rektorer, Sameskolstyrelsen, Sametingets språknämnd, Sáminuorra, Umeå universitet, Skolverket, utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Antalet deltagare var 86 personer varav 67 kvinnor och 19 män.

Programmet innehöll korta föreläsningar och avslutande frågestund. Deltagarna indelades i 12 mindre grupper som diskuterade efter frågeställning med huvudfråga: Hur ser vi samiska språkanvändning om 10 år, hur är vår språksituation? Vart vill vi? Långsiktig målbild? (om vi får önska fritt). Resultaten från grupparbetet redovisades av i förhand utsedd deltagare kallad ordförande.

Sammanfattning av visioner från grupparbetena:

År 2025...

- Har alla samiska språkvarieteter samma status och samiskan är ett levande språk. Det finns en språklädje och stolthet och fler talar, läser och skriver samiska.
- Finns samisk förskoleverksamhet i alla kommuner och det samiska språket kommer till barnen – inte tvärtom.
- Finns fler utbildade lärare och fler sameskolor.
- Är samiskan jämställd med andra ämnen i skolan och det finns en väl utvecklad läromedelsbank för samiska, samisk kultur och historia.
- Finns samisk vuxenutbildning, mentorer och stipendier för samiska studier.
- Har svenska lärare mer kunskap om samisk kultur och kan lära ut det, och det finns kunskapsmål i läroplanerna om samisk kultur och historia.
- Stöttar alla samisktalande varandra och känner ett eget ansvar för sin egen och andras språkutveckling.
- Finns flera starka språkmiljöer och arenor där samiska är förstaspråket och samiska barn i alla åldrar erbjuds flera språkbild varje läsår.
- Är samiskan synlig i samhället, har en naturlig plats, är prioriterad och ses som en tillgång/merit.

Dag 2 hölls diskussion gruppvis enligt frågeställningen: Vad krävs för att nå målbilden?

En moderator och koordinator anlitas som även deltog i planering och praktiska arrangemang. En skribent dokumenterade konferensen, vilket har resulterat i denna rapport.

Samiskt språkcentrum
Sylvia Sparrock
Arbetsledare

Lycksele Kommun
Marita Stinnerbom
Samisk Samordnare

19 män deltog på konferensen. Här är några av dem! Foto: Sylvia Sparrock

Språkkonferensen i Lycksele

Det samiska språket engagerar och särskilt samiska barns möjligheter att behålla, utveckla eller återta sitt språk.

Under två dagar fick 86 deltagare på språkkonferensen i Lycksele lyssna på föreläsare men också aktivt delta för att ta fram en språkvision som förhoppningsvis ska leda till en förändrad och förbättrad situation för samiskan i främst förskolan och skolan. En majoritet av deltagarna var föräldrar medan övriga var språklärare, minoritets-språksamordnare, skol- och kommunledare.

Samiska föräldrar runt om i Sápmi och i övriga Sverige kämpar i dag med likadana problem. Lärarbrist, otillräckliga läromedel, strulande teknik, ointresserade rektorer, en skriande kunskapsbrist hos kommunerna och en otidlig lagstiftning som tolkas godtyckligt. Kommentaren: "Nu har jag varit med om det här i hundra år – varför kommer vi ingenvart?" satte fingret på det många känner.

Lycksele kommuns samiska språkarbetare var initiativtagare till konferensen och inledde med att berätta att syftet med mötet var att ta fram förslag på hur man ska kunna stötta barn och ungdomar att bli samisktalande, att utveckla språket och fortsätta prata samiska. Genom att samla föräldrar, skolpersonal, myndighetspersoner och språkarbetare samlade man också en erfarenhetsbank med en omfattande kunskap om behoven hos de enskilda barnen, eleverna, skolan och kommunerna.

Samiskt språkcentrum - Sametinget hade sett behov av ett sådant forum och tvekade inte när de fick en förfrågan om att arrangera konferensen tillsammans med Lycksele kommun.

Arrangörernas mål var att synliggöra problemen och frustrationen över utbildningssituationen samtidigt som man ville ge föräldrarna en styrka i att mötas och komma fram till gemensamma lösningar och förslag.

Samiskt språkcentrum har i uppdrag att lämna en lägesrapport över de samiska språkens situation till kulturdepartementet och förslagen och visionerna från konferensen i Lycksele kommer att finnas med i rapporten 2016.

Arrangörerna och deltagarna var eniga om att situationen är akut. De samiska barnen måste kunna behålla och utveckla sina språk och i dag kämpar föräldrar, skolor och kommuner på varsitt håll. Behoven måste synliggöras och det behövs verktyg som kan förändra situationen.

"Det är väldigt viktigt att förmedla de samiska rösterna. Och den här konferensen ger en möjlighet att knyta kontakter och göra ett påverkansarbete."

Anders Esselin, koordinator och moderator, delade budskapet att det inte fanns några åhörare utan bara medskapare på konferensen: "Lyssna för att förstå och tala för att tydliggöra."

Samuel Lundström, verksamhetschef, för- och grundskola, Lycksele:

Lycksele är en samisk förvaltningskommun som har samisk integrering i förskolan och skolan. Avtalet med Sameskolstyrelsen om samisk integrering skrevs 2013. I början hade kommunen ett fåtal elever som läste samiska och man köpte in fjärrundervisning. Idag läser 18 elever från förskolan upp till åttonde klass samiska, de flesta eleverna går på lågstadiet. Och nu har kommunen egna kompetenta lärare i syd-, nord- och umesamiska. Situationen har alltså förbättrats markant men praktiska frågor

dyker upp eftersom det gäller att kunna hantera olika behov för elever som har samiska som första-, andra- eller nybörjarspråk. "Hur bedömer man kunskapsnivåerna?"

Kommunen funderar också över hur man ska få in de samiska språken på skoltid istället för efter skoltid. Samuel Lundström hoppades att konferensen skulle ge kommunen tips, idéer och ett erfarenhetsutbyte. Han hoppades också att konferensen inte blir en engångsföreteelse eftersom den behövs som en kontinuerlig kompetensutveckling.

Aina Negga, enhetschef för nationella minoritetsuppdraget på Sametinget:

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk var Aina Neggas utgångspunkt. Hon arbetar på Sametinget med uppföljningen av hur lagen tillämpas i Sverige.

Sveriges internationella förpliktelser innebär att vissa minoritetsrättigheter ska förverkligas i hela landet. Alla fem nationella minoriteter omfattas av lagen som innehåller allmänna bestämmelser eller grundskydd.

Lagen innebär ett förstärkt skydd för finska, samiska och meänkieli inom de särskilda förvaltningsområdena och hos vissa myndigheter. Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns personal med kunskaper i minoritetsspråken. Kommunerna har skyldigheter, enligt paragraf 17, att anordna verksamheter i förskolan helt eller delvis på minoritetsspråken om någon önskar detta. Finns det tillräckligt många barn och personal som behärskar språket kan verksamheten bedrivas mer organiserat med tvåspråkiga avdelningar eller förskolor.

Aina Negga berättade att det är Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm som följer upp lagen. Sametinget har särskilt ansvar för det som rör samerna. Hon poängterade att det inte är en tillsyn liknande den som till exempel Skolinspektionen eller Inspektionen för vård och omsorg gör. Sametinget och Länsstyrelsen gör en samlad bedömning om hur lagen efterlevs och rapporterar till regeringen.

Hon nämnde också åtgärdsförslag som tagits upp i Årsrapporten 2014 för att minoritetspolitiken ska få ett större och snabbare genomslag. Det behövs en tydligare lagstiftning för att påskynda förverkligandet av minoriteternas rättigheter. För att nå dit bör kommunernas, landstingens och andramyndigheters ansvar klargöras. Genom lagstiftning skulle man kunna stärka individens möjlighet att kräva sina rättigheter. Regeringen har för avsikt att se över lagstiftningen.

Aina Negga betonade att förskoleverksamheten är viktig för språkets fortlevnad. Begreppet "helt eller delvis" när det gäller kravet på att bedriva samisk verksamhet i förskolan är för otydligt och behöver förtydligas för att kommunerna ska kunna förverkliga rättigheterna.

Aina Negga informerade om att årets redovisning till regeringen innehåller en fördjupad uppföljning. Syftet är att få en ökad kunskap om de faktiska förhållandena gällande barns och ungas rätt till minoritetsspråken. Sametinget och Länsstyrelsen har genomfört intervjuer i tolv kommuner som ingår i förvaltningsområdena. De har haft samråd via sociala medier med en referensgrupp bestående av föräldrar. Kommuner i hela landet ska även få svara på en enkät. Resultaten kommer att presenteras i uppföljningsmyndigheternas årliga rapport till regeringen 16 mars.

Mats Wennerholm, undervisningsråd, Skolverket:

Mats Wennerholm fick oplanerat hoppa in som föreläsare och blev den som fick flest frågor kring kursplaner, lärarbehov och läromedel.

Enligt honom sker just nu en positiv utveckling för möjligheterna till undervisning i samiska. Skolverket har fått en utökad rätt att flytta fram positionerna för att se till att undervisning kan

bedrivs. Det pågår ett kursplanearbete och man behöver särskilt se över kursplanen för samiska som andraspråk eftersom den nuvarande planen är utformad för mycket mer undervisningstid än vad som ges i dag.

En viktig förändring är att det sedan sommaren 2015 inte längre finns krav på förkunskaper eller ett levande språk hemma för att en elev ska ha rätt till modersmålsundervisning i skolan.

Mats Wennerholm informerade om den pågående satsningen på samisklärare vid Umeå universitet. Modersmålslärare kan stärka sina kunskaper i samiska med studier på kvartsfart under fyra-fem terminer. Det innebär att man uppnår 30 högskolepoäng och en behörighet för att undervisa i ämnet modersmål. För att söka till utbildningen krävs goda språkkunskaper och att man är lämplig för uppdraget. Hösten 2016 ska det startas en ämneslärarutbildning i samiska vid Umeå universitet.

Läromedelssituationen är besvärlig och Mats Wennerholms besked var att det i grund och botten krävs ett politiskt beslut om att utöka resurserna. Sameskolstyrelsen får resurser men inte tillräckligt. Skolverket försöker påverka politiken. Men nya läromedel är på gång, bland annat för nybörjare i samiska. Information går att hitta på Skolverkets websida. Sidan är överhuvudtaget en bra källa för upplysning om undervisning i samiska. Skolverket har också tagit fram en folder riktad till skolledare, lärare och föräldrar om rättigheterna i förskola och skola. Vad gäller fjärrundervisning i modersmål så ska den förstärkas genom ett samarbete med Sameskolstyrelsen och från och med sommaren 2016 ska förhoppningsvis kommuner kunna köpa modersmålsundervisning av varandra vilket ger ytterligare möjligheter till fjärrundervisning.

Mats Wennerholm berättade även att en nordisk arbetsgrupp har lämnat förslag till respektive utbildningsdepartement för att en nordisk arbetsgrupp som ska förbättra samiska undervisningen genom att stärka tillgången på läromedel i förskola och skola och förbättra lärarsituationen. Några förslag är ett utökat samarbete för att samordna läromedelsutvecklingen, ett stärkt samarbete mellan ländernas högskolor och ett samarbete kring fjärrundervisningen. Mats Wennerholm från Skolverket och Laila Stenberg, rektor vid Karesuando sameskola, har ingått i arbetsgruppen från svensk sida.

Mats Wennerholm påpekade att Skolverket jobbar mycket tillsammans med företrädare för de nationella minoriteterna, Sametinget och Sametingets språknämnd så konferensen var ett bra tillfälle för honom att samla upp viktiga frågor.

Helena Omma, nordsamisk språkkonsulent, Sametinget:

Helena Omma är språkkonsulent och hon pratade om varför det är viktigt för samiska barn att få vara i en samisk miljö. Hon ville ge deltagarna ett teoretiskt perspektiv som de kan använda i praktiken.

Hennes utgångspunkt är att samiska barn ska vara tvåspråkiga och kunna svenska och samiska lika bra. Samiska ska inte bara vara ett hemspråk utan fungera överallt i samhället.

Hon ställde frågan: "Vad är ett modersmål?" Och menade att det är en högst relevant fråga för samer. Det finns fyra kriterier: språket man lärt sig först, språket man kan bäst, språket man använder mest och språket som jag eller andra identifierar mig med.

"För svenskar finns det ingen konflikt mellan kriterierna, men hur blir det för en same?"

Forskningen visar att barn inte föds med kulturer och traditioner utan det är något som måste läras. Finns det ingen hemma som kan stå för lärandet och inte heller någon som för vidare kunskapen i skolan eller i lokalsamhället får inte barnet lära sig på en grundlignivå. Risker är alltså stora att man inte kan föra vidare språket till sina barn. Barn lär sig traditionella kunskaper, som kalvmärkning, genom att vara med, att lära sig efter egna förutsättningar och genom att prova och härma. De vuxnas roll är att fungera som mentorer. Helena Omma förespråkade särskilt dualismmetoden där den vuxna

tar ansvar för det som sker men påpekar för barnet att "vi två jobbar och vi lyckas". Och samma metod kan användas i språkutveckling – man ser till att barnet får växa upp i en kultur där man lär sig alla dimensioner. Det handlar om att se till att språket har en funktion i en miljö, att det används och är det som på engelska kallas "meaningful language" så att vi inte hamnar i en situation att folk känner språkets struktur, men inte dess innehåll. Vi måste undvika en sådan situation att folk pratar om språket, lär sig om språket men inte använder det. Om samiska barn ska bli bärare av kultur och språk, måste det finnas någon att härma. Vi kommer aldrig kunna tvinga någon att prata samiska, men målet med den samiska språkundervisningen ska vara att samiska barn, oavsett i vilken situation de hamnar i ska kunna själva välja vilket språk de vill använda, med grund i den utbildning de fått.

"Samer pratar det språk man vill – andra det språk man kan."

Vaino Persson, förälder:

Temat för föreläsningen var att lyckas åstadkomma en tvåspråkig familj utan att bo i en samisk språkmiljö.

Vaino Perssons släkt kommer från Jieingevaerie. Hon har gått i svensk och samisk skola, men på grund av en bristfällig undervisning lärde hon sig inte samiska ordentligt och blev analfabet i sitt eget språk. Vaino Persson flyttade norrut tillsammans med sin man och paret har fyra barn i åldrarna 10-18 år. Alla pratar samiska.

"Jag har inte låtit mina barn svara mig på svenska och jag har aldrig pratat svenska med dem även om andra som inte kan samiska varit i närheten."

Men det var inte lätt eftersom den närmaste kretsen inte alltid accepterade att samiska var hennes språk eller att hon ställde krav på att även barnens pappa skulle lära sig samiska. Men det gjorde han och det underlättade språkutvecklingen för familjen. När äldsta barnet skulle börja i förskolan som treåring var det oroligt för Vaino Persson att lämna barnet till en plats där ingen pratade samiska. Det andra barnet var ett år vid förskolestarten och då var oron stor för att svenskan skulle ta över.

"När de började i skolan fanns det ingen lärare i samiska första halvåret, det fanns inte en vilja att hitta lärare. Det fanns ingen förståelse för att samiska var deras modersmål."

Vaino Persson har hela tiden efterlyst möjligheten för barnen att få ha samiska som hjälpspråk när de ska lära sig svenska. Hon gör jämförelsen med invandrare som får lära sig svenska med sitt eget språk som undervisningsspråk. Det här menar hon är ett stort behov bland barn som har samiska som förstaspråk. Hennes äldsta dotter fick läsa svenska 2 tillsammans med andra som hade svenska som andraspråk.

"Man måste visa mer än bara på pappret att det är viktigt med samiska."

David Kroik, förälder:

Temat var svårigheten att få förskola på samiska.

David Kroik kommer från Frostviken men bor nu i Umeå där han är doktorand i lingvistik vid Umeå universitet. Han har två barn, den ena går i förskolan och den yngre är hemma med mamman som pratar svenska. Föräldrarna är konsekventa med språken, pappa pratar samiska och mamma svenska.

När dottern skulle in på förskolan vid 1,5-årsålder sökte föräldrarna en förskola där personalen pratar samiska – som de enligt lagen har rätt till.

"Vad bra, tänkte jag. Nu finns lagen och då får min flicka lära sig samiska på förskolan och då behöver inte jag ensam lära ett fullt språk till mitt barn. Men nej, det blev inte så."

Umeå är en samisk förvaltningskommun och eftersom det är en stor kommun med många invånare får den också ett högt statsbidrag, vilket skapade förväntningar hos familjen. Men förskolan blev en besvikelse. En avdelning med tio-femton barn, varav en del pratade samiska, och tre pedagoger som bara pratade svenska. En dag i veckan kom en person som kunde samiska till förskolan. Alldeles för lite enligt föräldrarna som ansökte om att få åka till Snåsa för att delta i den samiska verksamheten där, men kommunen sa nej.

David Kroik och några andra samiska föräldrar gick ihop för att försöka få igång en förskola på Trahpie två dagar i veckan. Där fanns två personer som kunde samiska och barnen fick prata, sjunga och ha sina rutiner på samiska. Det gjorde situationen något bättre, men inte tillräckligt bra och nu har det upplägget tagit slut. Nu får dottern bara samiska en timme i veckan på sin förskola. Familjen har själv bekostat en resa till Snåsa och kommunen ytterligare en resa och det har varit väldigt bra.

David Kroik berättade att kommunen planerat liknande språkbad i Umeå men det blev inte av och han ifrågasätter varför det inte finns en förståelse hos kommunen för behoven bland de samiska familjerna.

”För oss vore det bättre om dottern hade varit hemma än i förskolan, för den förskolan vi har nu gör större skada för språket. Förskola är bra men för språket vore det bättre om jag var hemma med dem.”

Anne-Laila Buljo Åhrén, modersmålslärare, Snåsa:

Anne-Laila Buljo Åhrén gav en inblick i hur det är att jobba som modersmålslärare i en inlandskommun. Hon kommer ursprungligen från Kautokeino men flyttade till Strömsund 2002. 2012 började hon jobba som språkresurs i kommunen. Den stora kommunen var en utmaning med tanke på att barnen var utspridda och det inte var möjligt att samla dem. Till en början var det mest förskolebarn men under hennes andra och tredje år blev det mer skolbarn. Det innebar också fler rektorer och lärare att kommunicera med.

Anne-Laila Buljo Åhrén reste mellan fyra förskolor och upplevde att hon tillbringade alldeles för mycket tid i bilen. Tid som hon hellre lagt på barnen. Hon kände att hon inte hörde till skolans värld och att man glömde att informera henne om skoldagen förändrats på något sätt. På vissa skolor såg man samiskan mer som ett ”fritidserbjudande”, alltså inget man kände ansvar för och lektionerna hamnade antingen före eller efter skoltid.

”Det är ett tungt arbete att man måste kämpa hela tiden för att få in samiskan i schemat.”

”I förskoleplanen står det att barn ska lära sig om andra kulturer och känna igen sin egen kultur men jag tror inte att man hade läst läroplanen som jag har för det har varit väldigt svårt. Men när det är den samiska nationaldagen, då vill de att jag ska komma.”

Hon menar att det behövdes en språkuppmuntran, att barnen skulle få höra samiskan även mellan hennes besök. Hon ville samla barnen så att de skulle lära känna varandra men det gick inte.

Vi vill ge våra barn det samiska språket!
Foto: Marita Stinnerbom

”Om jag hade vetat det jag vet i dag hade jag inte tagit tjänsten.”

Till slut valde hon att hon flytta med sin familj till Snåsa för att barnen ville gå i sameskolan. Där fick de lära sig både nord- och sydsamiska och det fanns en förståelse för samiskt liv. När dottern som går i trean kom hem efter skoldagen frågade Anne-Laila Buljo Åhrén hur det varit.

”Hon sa: Ingen säger att jag är kortväxt för det finns inget ord för det på samiska.”

”I Snåsa får de vara som de är och behöver inte vara något annat. Det är ett stort steg att flytta men vi gör det för att barnen skall få samiska i den utsträckning som behovet är. Min önskan är en sameskola i Jämtland med språkbadsveckor på heltid. Att ena veckan samlas förskoleklass - åk 3 och andra veckan för åk 4-6 osv. Detta borde inte vara något problem med de lärare och språkresurser som finns. Under den tid jag har jobbat i Snåsa ser jag att det finns behov för språk- och kulturveckor för samiska barn i Sverige.

Inger-Helen Toven, modersmålslärare, Anders Åsander, rektor, Krokom:

Anders Åsander är en rektor som lyssnat och tagit lärdom av sina samiska modersmålslärare/ kompetens utifrån – och med stöd av det gjort arbetssituationen för sina anställda mer flexibel. Han berättade om den samiska integreringen i Krokoms kommun på Vikebo förskola och Valsjöbyns skola. För fem år sedan anställdes en språkarbetare på Vikebo och Anders Åsander insåg att hon var viktig och gav henne ett stort ansvar för den samiska språksituationen. ”Men det var ett feltänk av mig. Det går inte att lägga allt ansvar på en person. Hela arbetslaget måste ta ansvar.”

Lösningen var att utbilda den svenska personalen så att de skulle få en större förståelse för den samiska integreringen. Men också för hur språkarbetarens vardag kan påverka arbetet. Anders Åsander gav som exempel första gången förskolläraren bad om ledigt för renskiljningen och han ville veta exakt mellan vilka datum. Omöjligt att svara på för en renskötare som måste ta hänsyn till saker som väder, helikoptern och inte minst renarna.

”Då förstod jag och fick skapa en ny förståelse för ledigheter, att ha respekt för det precis som resten av arbetslaget också fick lära sig det.”

Anders Åsander jobbar nu efter devisen: två språk och två kulturer med samma/lika värde.

För att illustrera allas roller i det arbetet så visade han en bild på en tältkåta med en stång i mitten. Han förklarade att den består av tre plan – det nedersta är barnen, mellanskiktet är arbetslaget och översta delen är han själv. Och det är hans ansvar att se till att det finns en ledstång att hålla sig i. ”Som skolledare har man en viktig funktion för att ledstången håller ihop och är hel.”

Hans viktigaste budskap för att lyckas med integrering var att alla måste vara med på tåget. Och för att kunna förstå måste man ha kunskap. Och man måste kunna ändra sitt synsätt.

Inger-Helen Toven jobbar som lärare i Valsjöbyn och åtta av hennes tretton elever är samer, både första- och andraspråkstalare. I förskolan arbetar man på samiska från början med alla samiska barn och hennes jobb är att utveckla det. Det pågår ett intensivt arbete med de andra lärarna för att alla ska förstå hur viktigt det är att prata om språk och kultur. För Inger-Helen Toven är det viktigt med språkutveckling, identitet och tankar omkring hur man känner sig. Hon har själv tre barn och alla har samiska som förstaspråk.

Språkarbetarna i kommunen har språkmöten en gång i månaden och två gånger om året har man träffar tillsammans med barnen då man har språkbud, slöjdar och pratar om samiska seder och bruk.

”Mitt mål är att barnen ska kunna prata, läsa, skriva och förstå samiska när de är klara i nian. Jag vill utveckla barnen som har samiska som förstaspråk. Jag vill hjälpa föräldrar att börja prata hemma så

att de kan hjälpa till med läxor. Och jag vill lära svenska elever varför det är så viktigt för samiska barn att lära sig samiska.”

Hon ser också till att barnen får lära sig och använda samiskan i en riktig miljö, därför gör man besök i rengärdet, röker kött och slöjdar. De tar också vara på äldre samers kunskaper.

Hon menar att det är väsentligt att ha en egen plats i skolan. I hennes klassrum är samiska huvudspråk och eleverna är stolta över klassrummet. Och när de har matematik eller svenska så pratar hon samiska med de samiska barnen och på det sättet får de automatiskt in fler timmar samiska i skolan. I dag har eleverna arton timmar samiska i veckan.

”Min dröm är att två lärare ska kunna arbeta i samspel på två språk. Jag har försökt börja tillämpa det och det kräver tålmod hos eleverna när jag ska förklara på samiska för de samiska eleverna.”

Anders Åsander säger att de står inför farhågor också - vad ska hända med eleverna som åker till högstadiet i en ny och större skola, med nya lärare och ny rektor? Han kommunicerar med rektorn i Föllinge för att försöka föra vidare deras lyckade arbetssätt. Och det kan handla om allt från delaktighet till att inte säga att samiska elever går från något när de går till sin samiska undervisning utan att de faktiskt går till något.

En annan farhåga är vad som händer när Anders Åsander går i pension och han förklarade att det ska finnas en plan när han slutar, en funktionsbeskrivning av professionerna.

En viktig aspekt är att man hela tiden sett till att ha alla föräldrar med sig och det har skett med tydlig information sedan föräldramötena på förskolan.

Anne Madeleine Kuhmunen, Sametingets språknämnd:

Anne Kuhmunen deltog som förälder men fick ett tillfälle under andra konferensdagen att ge sin syn på konferensen utifrån sin roll som politiker i Sametingets språknämnd. Hon berättade att språknämnden just nu jobbar med det språkpolitiska handlingsprogrammet och att de ser på remissvaren att intresset är stort.

”Jag känner mig hoppfull, vi i språknämnden har lyckats fånga upp mycket av det som nämnts här och jag kommer att ta med mig synpunkterna till språknämnden och politiken.”

Slutord från Marita Stinnerbom och Sylvia Sparrock:

”Vi är så nöjda över många bra idéer, tankar och verktyg som vi kan använda och genomföra i kommunerna. Era synpunkter är viktiga och vi kommer att arbeta för att dessa framförs till politiker och beslutsfattare.”

De uppmanade också deltagarna att åka hem och göra sina kommuner nyfikna på konferensen och det som framkommit under två dagar.

Dokumentation av post-it lappar: Visionen om 10 år

Foto: Sylvia Sparrock

Språkarenor:

Att man får höra samiska dialekter dagligen
t ex oddasat är dubbat på alla varieteter

Barnprogram på SVT m fl dagligen

Dagstidningar på samiska

Det finns stort utbud av dubbade filmer, serier
på alla samiska språk

Dubbade filmer på samiska, böcker översatt på
samiska

En språklig spindel i nätet för all samisk för
filmer spel läromedel och stödmaterial för
föräldrar

Familjefokus i utbildningarna

Fler böcker på samiska sagoböcker och tv spel

Fler domäner där samiskan används hem skola
fritid offentligt

Fler språkarenor media/socialt mm

Internet mer och mer lättillgängligt

Media mer samiska till folket

Mer litteratur på samiska

Många muntliga arenor

Möjlighet till samisk språkmiljö mötesplatser,
status

Naturliga språkarenor

Platser där alla samer kan använda sitt språk

Radion sjuder av liv på samiska

Samisk samnordisk kanal radio och tv

Samiska appar

Samiska appar och TV-spel

Samiska lajv rollspel

Samiska nyheter på alla språkvarieteter

Samiska språk användning i olika domäner

Samiska tidningar och böcker finns i massor

Samiskan hörs och används i alla miljöer

Samiskan synliggörs mer i det offentliga

Samiskan är ett levande språk inom flera
arenor renskötseln doudji skolor och arbeten

Samiskt barn/ungdomslitteratur, sagoböcker

Språkarenor för alla samiska barn

Språket synliggörs i media

Språket talas och används i talarstolar

SVT sänder dygnet runt program på samiska

SVT sänder samiska program dygnet runt

Talas i många sammanhang som en
självklarhet

Undervisning:

Acceptans

Acceptans att samiskan duger som språk lika
mycket som svenskan

Alla kommuner satsar på samisk undervisning

Alla varieteter har lika värde

Alla varieteter ses med samma självklarhet och
har samma värde

Att alla samiska språk ska vara lika värda

Att det blir starkare språk att alla ska få tillgång till det

Att det ska vara naturligt för alla samer att prata samiska

Att majoritetssamhället har intresse och förståelse för behovet av det samiska språket

Att samiska språket inte ska ses som ett fritidsintresse av majoritetssamhället

Att samiskan ska vara en merit i samhället

Att samiskan skall vara en självklarhet det i det svenska samhället

Att vi har en satsning på språket och att utbilda vuxna som inte har språket hemifrån

Att vi ska få ännu mera samiska i vardagen

Attityd förändring kring samiskan

Familjefokus i utbildningarna

Fjärrundervisning

Fler samiska skyltar

Fler samiska skyltar och ortnamnsskyltar

Förskoleverksamhet där större delar av verksamheten är på samiska

Förskoleverksamhet helt på samiska

Förvaltningskommuner tar sitt ansvar

Genom språket har fler hittat sin samiska identitet

Man hoppas att man kommit lite längre med samiska undervisningen till skolor och rektorer och hoppas det blir mer liklinje som svenskan

Mkt böcker/ läromedel och återkommande lässtunder t ex bibblan som även andra gärna besöker

Om 10 år vill jag att samiskans plats i skolan ska vara mer självklar

Sameskola åk f-gy har samiska språk som undervisningsspråk

Samiskan pratar och hörs överallt och används av alla som kan

Samiskan ses som en tillgång hos alla i samhället

Samiskan är ett huvudspråk i Sverige

Samiskan är ett huvudspråk i Sverige och ses som en tillgång och merit i samhälle

Skolan viktig men att få samiskan som en del av skolan

Skyltar/skyltning inom samhället t ex på affärer är tydligt för barnen vad som är viktigt

Språkanvändning är en självklarhet behöver inte förklaras

Språkcenter till alla samiska varieteter

Språkcenter till alla varieteter på små kärnområden

Språket hörs och syns t ex skyltar ortsnamn

Synliggöras in i svenska samhället mer

Utbilda vuxna som inte har språket hemifrån

Vi slipper argumentera varför samiskan är så viktig för oss

Öppen och uppmuntrande attityd o miljö ok att prata på alla nivåer

Grundskolan:

1:a språk samiska 2:a språk svenska

Alla barn i skolan får det samiska kultur historia språk som ämne

Alla elever som vill läsa samiska ska få det utan att behöva kämpa

Alla samiska förvaltningskommuner har samiska förskolor med verksamhet på heltid

Anslag motsvarande minst Norges anslag för samiska läromedel

Att alla samiska barn har undervisning i samiska minst 3 timmar i veckan

Att alla samiska barn ska få lära sig samiska på samma villkor

Att barna ska få tillgång till samiska så fort som föräldrarna eller barnen vill det

Att det ska finnas läromedel

Att samisk modersmålsundervisning fungerar

Att samiskan i den vanliga grundskolan ska vara schemalagd inom skoltid

Att tillgången på undervisningsmaterial blir bättre men anpassad efter kunskap

Att undervisningen helt eller delvis bedrivs på samiska i förskolan för barnen i minst 2 dagar i veckan

Att vi har förskola med samisk språkinriktning

Att vi inte behöver splittra renskötande familjer pga skolgången

Att vi strävar mot samma mål trots olika varieteter

Bra anpassat undervisningsmaterial anpassat till kunskapsnivån

Både förstaspråkstalare o andraspråkstalare når målen i kursplan

Bättre närmiljöer t ex genom inredning, utemiljöer

De samiska barnen får följas åt årskullarna 123

Det finns samiska förskoleavdelningar i alla kommuner

Det finns väl en fungerande fjärrutbildning

Det ska finnas som val i skolan att välja samiska som andraspråk eller förstaspråk

Det ska vara enkelt att lära sig samiska t ex bra böcker, bra läromedel, bra metoder

En röd tråd från förskolan till skola ur ett språkperspektiv

Enhetliga läromedel anpassade för elever på svensk sida Sápmi

Finns intensiv kurs på samiska

Finns samiska klasser

Fjärrundervisning i även i t ex so, no, matte

Fler förvaltningskommuner

Fler män i offentliga språkroller

Fler språkresurser och läromedel i alla samiska språk

Fler väljer förskola på samiska inte bara samer

Flera timmar i veckan med samiska

Fungerande samisk utbildning på alla nivåer

Förskolegrupper med samiska som huvudspråk

Förskoleverksamheter är utformade så att den är utvecklar både språk och kultur

Förskolor helt samiskspråkiga med föräldrar involverade

Första språk i skolan/förskola

Föräldrar erbjuds förskolor och sameskolor utan att behöva kämpa för det

Heltidskurser i samiska på universitet

I hela Sápmi har vi utbildningsvägar helt på samiska från förskolan till universitetet såväl som andra utbildningsalternativ

In med samiska på skolschemat

Inte bara revitalisering - utveckla talande

Inte mycket förändrat

Intensivkurser på samiska

Kontinuerlig dialog med föräldrar om hur man bäst underlättar barnens samiska språkutveckling.

Kursplan för nybörjare

Läroböckerna innehåller mer utökad o relevant fakta om samer i historia och nutid

Läromedel finns

Läromedel förnyas

Läromedel innehåller mer utökad o relevant fakta om samer i historia och nutid

Läromedel på alla samiska varieteter finns och används

Läromedel på alla samiska varieteter och anpassade efter kunskapsnivå

Läromedel på pitesamiska och umesamiska

Mer inläst material, sagor, texter

Modersmållärare ett statusyrke

Möjlighet att studera samiska med lön eller bidrag

Politisk fråga? Är det modersmål vi ska ha?
Tydligare politisk vilja

Resurser till genomförande

Sametinget satsar på språk

Samisk förskola no problem

Samisk kultur ska finnas i skolan och läras ut

Samisk språklyft

Samisk språklyft med möjlighet att studera samiska med lön eller bidrag

Samisk undervisningsväg förskola till åk 9

Samiska eget skolämne med garanterad undervisningstid

Samiska en naturlig del i svenskan och i skolan

Samiska ett likvärdigt skolämne

Samiska förskoleavdelningar för alla varieteter som efterfrågas finns i kommunerna

Samisk integrering på alla skolor inom alla kommuner

Samiska läromedel gjorda av samer

Samisk samhällskunskap

Samiska språket i renskötseln

Samisk vuxenutbildning ska finnas i alla kommuner

Samiska är förstaspråk i skolan/förskolor

Samiskan har mer timmar i skolan

Samiskan stärker skolan även som andraspråksval

Samiskan är en del av nationella läroplanen

Samiskan är i timplanen

Samlad läromedelsbank som är lätt att tillgå

Samlad lättillgänglig läromedelsbank

Samma status som svenskan i skolan

Satsa mer på förskolor, samisktalande förskolor

Självklart läsa samiska i grundskolan och gymnasiet

Skolan har kontinuerlig dialog med föräldrar om samisk språkutveckling

Starka undervisningsmodeller

Timplan utökad i kommuner en fast timplan som ej är tolkningsbar för enhetlighet för att nå kunskapsmålen

Tydligare lag inom förskola delvis för luddigt

Undervisning i t ex SO, NO, matte på distans eller av samisktalande lärare erbjuds intresserade elever

Undervisningen i förskola/skola bedrivs på modersmålet

Utbildningsmaterial för småbarnföräldrar

Utveckla strukturerna; Saepmie har resurser

Vi har samiska med antal språktimmar med i läroplanen

Språkbud:

Föräldrar och barn lär ihop, kunskap tas tillvara

Jobba i språkmiljöer som au pair

Mötesplatser och språkbudspedagogik är självklara i språkundervisningen

Naturdagar innehållande hemkunskap, slöjd, idrott, biologi och språk

Samiska språkbud för barn från lågstadiet

Samiskan – vardagsspråk med många talare

Språkbud regelbundet för alla som vill ta tillbaka språket

Språkbud varje termin för varje barn oavsett om det får samisk undervisning

Språkbudsinriktade förskolor

Språkläger för barn/ungdomar

Vi har språkbud till alla som vill ha det oavsett var det bor i landet

Attityder, värdegrund:

Att värderingen av vem som har rätt att använda/jobba med språket blir annorlunda: Alla är viktiga

Det finns ett samiskt ungdomsspråk med slang

Det finns naturliga språkmiljöer för alla samiska språk

Ingen höjer på ögonbrynen när de hör att samiska talas i lokalsamhället. Det flesta vet vilken samiska de hör

Kommunerna ser värdet av samiska att det ger jobb och får folk att stanna

Man känner att man kan tala samiska otvunget i alla miljöer

Om 10 år tar/får/har samiskan den plats som behövs för att utvecklas i Sverige

Samiska intresse i skola o förskola på ett naturligt sätt

Samiska samhällsskyltar finns överallt

Samiska språkanvändning har ökat – den har blivit en del av samhället – ifrågasätts inte

Samiskan en naturlig del av samhället, fler pratar, fler använder språket, syns i TV, hörs i radio

Samiskan skall ses som en specialkompetens som följer med lönen

Samiskan är synliggjord i samhället, t ex skyltning

Språket kan användas inom/på kommunen, behöver inte boka tid

Språket skall vara en tillgång inte hinder, alla svenskar skall veta vad ordet modersmål och minoritet betyder

Språket är synligt i det svenska samhället

Öppenhet från kommuner

Läroplan:

Alla elever lär sig samiska ord och begrepp i ordinarie svensk undervisning

Egen läroplan för samiska språket

Elever ska kunna läsa efter sameskolans läroplan/kursplan i ordinarie skola

Klar timplan för samiska

Obligatorisk med fler kulturell pedagogik i Sápmi/samiska förvaltningskommuner

Sjukvård:

Att samiska kan användas i alla offentliga sammanhang inkl vård

Integrerat äldreboende med förskola med samisktalande personal

Samisktalande person sjukvård/äldreboende

Äldreomsorg på samiska

Politik:

Att ta språket till de samiska barnen

Det finns nationella mål för samiskan att det ska vara ett levande språk med fler förstaspråkstalare

Det finns pengar till alla bra åtgärder

En ökad förståelse för att de barn som läser samiska får någonting istället för allt det hörs missa när det går ifrån lektioner för att läsa samiska

Få barn att inspireras till att utbilda sig med språket som resurs

Gemensamma regler i hela Sápmi

Politik/regering kunna påverka beslutsfattarna

Regering som stöttar samiska språk

Regler för praxis alla kommuner i Sverige är solklara när det gäller samiskan

Samerna har ansvaret för språket

Sameskolstyrelsen är viktig i samisk undervisning: - utbildning, - utvärdering, - premissleverantör

Sametinget har visat vägen och fungerar nu uteslutande på samiska

Foto: Sylvia Sparrock

Sametinget satsar på språk

Samisk autonomi

Samiska prioriterad jämlik fråga politiskt/kommunalt

Samiska som levande språk = uttalad vilja hos den skandinaviska befolkningen och politiska ledningen

Samiska är officiellt språk i Sverige – Sápmi

Skolskjuts erbjuds till skola med samisk integrering

Språkpolitik med andra ord muntlig ordbok

Stort intresse bland barn och ungdomar för språket

Traditionell kunskap värderas och kan valideras

Tydligare i regelverket hur samiska språket prioriteras

VIKTIG och JÄMSTÄLLD

Pedagoger:

10 % av förskolepersonalen pratar samiska

All samisk undervisning ges av behöriga lärare

Anställda i kommunen som har samiska 1:a eller 2:a språk och annan kompetens

Att det finns lärare i samiska på förskolan/skolan

Att det ska finnas fler lärare som pratar samiska

Att man kan ha sametalande personal som inte har som modersmål

Att vi har många fler samisk talande pedagoger

Bättre lärartillgång

Det finns en väl fungerande högskoleutbildning samiska språk

Det samiska modersmåslärarna är utbildade och får tillsvidaretjänster och är ett eftertraktat jobb

Finns utbildade modersmåslärare i samiska

Fler lärare och förskollärare, äldreboende med samisk inriktning

Fler pedagoger som pratar samiska på förskolan

Fler utbildade lärare

God tillgång på pedagoger med kunskap i samiska

Hög status på samiska språket

Höjd status på modersmåslärare "karriärstatus"

I lärarutbildning för alla studier ingår utbildning om samer

Kompetenta och duktiga samiska lärare inom förskola/skola

Lockbeten för att utbildade lärare – många lärare

Långsiktiga målet är väll att man har flera utbildade lärare än vad som är idag i samiska

Lärare som kan prata samiska och har pedagogiska lärare som har utbildning

Lärförsörjningen i samiska är tillgodosedd

Lärarutbildning i Lycksele Lappland

Massor med utbildade samiska lärare

Modersmåslärare utbildas

Modersmålstalare får en genväg till läraryrken, språkliga kunskaper ska värdesättas lika högt som högskolepoäng

Mångmiljonsatsning på språklärare i alla varieteter

Möjlighet att möta behov eller önskemål

Samarbete mellan Sverige Norge med lärare o läromedel

Sámi Allaskuvlla har en samisk filial på svensk sida för att utbilda samiska pedagoger på samiska

Som förvaltningskommun att det löst sig med sametalande person i förskolan och i skolan

Uppmuntra till att personer utbildar sig i språket

Utbilda alla elever o personal om den samiska kulturen ökad förståelse och acceptans, stärker samers identitet

Utbildade lärare i skola och förskola

Utbildade modersmåslärare och fler pedagoger som talar samiska

Utbildning för alla pedagoger i samiska/ om samisk kultur

Språkrevitalisering:

Alla kan läsa och skriva på samiska

Alla samer kan tala skriva läsa och förstå samiska

Alla samiska barn ska tala minst ett samiskt språk

Antalet modersmålstalande på sydsamiska har ökat

Användning av de resurspersoner som finns i långsiktiga projekt

Att fler pratar samiska

Att föräldrar ska få undervisning så de kan stödja sina barn i språkutveckling

Att samiska barn är funktionella och tvåspråkiga, de är fria i språket pratas med varandra kan använda synonymer och kan leka med språket

Bort med språkpoliser och in med språkstödare

Det växer upp stora mängder barn som är förstaspråktalare i samiska

Eget ansvar

Elders finns i systemet och är en accepterad del

Fler möjligheter att tala med varandra

Fler samisktalande personer

Fler talare, same och icke same

Fler utbyten med norsk sida

Föräldrar som inte själv är samisktalande lär sig med intresse viktigt att barnen ser hur vad föräldrar gör och vad det inte vill föräldrar utbildas sig o utsätter sig för språkmiljöer

Giellatjehppeskåvllåjdaåvddåskåvllå

Hela vindelälvsdalen lär sig samiska igen

Höj värdet

Levande samiska språk med många talare

Låna språk

Manat ja nourat sagastit samegiela gaskanissi ehke skuvllas ja astoaiggis

Mentorer finns tillgängliga

Mentorer och kurser till föräldrar

Revitaliserat språk

Rikare kulturbild mindre osämja pga mer kunskap om rörelse dans musik

Samarbete med föräldrar

Samiska förvaltningskommuner stimulera till utbildning samiska/kultur yrkesgrupper erbjuder alla elever språkval

Sápmie vinner eurovision, texten är på samiska och dess författare och nobelpris belönas i litteratur

Språk hörs på skolor o förskolor fler barn som talar samiska, levande språk

Språkglädje

Språk-revitalisering för alla åldrar

Stolthet

Super engagerade föräldrar som uppmuntras av samiska samhället

Synliggöra, bekräfta, uppmuntra eldsjälarna

Vi har utbildat många lärare hittat ett samarbete med modersmålstalare

Vidareutbilda föräldrar

Våra barn har ett levande språk och kan använda det om det vill

Ökat antal talande oavsett om man är same eller inte

Öppenhet bland same att hjälpa och stötta varandra tror varieteter i språken

Dokumentation av post-it lappar: Hur når vi visionen – Åtgärder

Nationellt:

Arbeta över partigränsen mellan riksdagen och sametinget

Betalda språkutbildningar

Förskolelärarutbildning för samisktalande som finansierar statsbidrag

Ha en målbild

Hjälpa samiska föräldrar

ILO 169 2016

ILO 169 sak följa riksdagen och regeringen och bolla idéer

Justering av olika lagar så det inte strider mot varandra

Klargöra roller sluta tjafsa och acceptera roller jobba för allas bästa

Lagstiftning

Läromedel

Läromedelsbank

Mer resurser för läromedel

Nationell timplan samiska kulturhistoria slöjd samiska kultur och historia

Ortografi

Pengar till läromedel

Politiker använder samiska är och samlarsprider goda exempel

Politiskt uppvaknande 2015-16

Regeringen gör tydligare utbildningar

Riksdagen besluta om ekonomistöd till det som utbildar sig till lärare

Sameskolstyrelsen tar täten när det gäller pedagogik o andra utvecklingsmöjligheter

Samisk kultur med i lärarutbildningen och sameskolstyrelsen måste börja fungera

Samisk språkreform utbildning, samhället och det ska vara lag och direktiv resurser

Samiska politiker prioriterar språket både ur munnen och lobbying

Samma kulturdagar som finns på sameskolan ska finns i vanliga skolan

Samtinget måste ta tag i språkfrågan

Satsa på att få fler utbildade samisklärare

Språkutbildningar

Stadsministern besöker sametingets plenum 1 gång om året

Stöd till samisk folkutbildning

Ta folket på allvar - vi är inte en sak

Ta fram moduler/paket för lärarfortbildning om det samiska digitalt t ex forskning, samisk historia, samer i dagens samhälle

Tydligare starkare språklag

Uppmuntra till utbildning med t ex stipendier

Uppmärksamma och sprida goda exempel

Utse ansvarsorganisationer

Regionalt /Lokalt:

Anställa fler samiska lärare och utbilda flera lärare för att möjliggöra samiska i andra ämnen

Arbeta med att hitta flexibla lösningar för att främja förskolebarn språkutveckling på samiska

Att få stöd ekonomiskt och bidrag till att lyckas utbilda lärare och få in samiskan i skolan

Det finns stipendium för att relativisera språket

Det ska synas i lönekuvertet för samiska lärare för att locka fler till att utbilda sig och i sin tur öka antalet språklärare

Erfarenhets utbyte mellan kommuner

Finns inte tillräckligt med resurser för tillräckligt utbildning på orten, ska bidrag ges till att åka och bo på annan ort minst två veckor/termin

Fler kvinnliga jurister hos samiska organisationer beredda på strid

Fortsätta m språkkonferensuppföljning

Få ut information till skolans person och elever som samer och samiskan

Ge goda exempel typ Krokomböjningsmöjlighet att sprida vidare kommunalt samarbete

Glöm inte bort oss som lever utanför förvaltningskommunen vi finns

Information

Information temadagar sporrar utbildningen

Kommunala beslut om att inrätta samiska förskoleverksamheter.

Kommunala språkbildning minst 3 ggr/termin

Kommuner och företag sätter igång att skylta på samiska

Kommuner ska aktivt arbeta för att vara attraktiva arbetsgivare för lärare i samiska. Tillräckligt stora tjänster

Kommuner ska hellre fria än fälla, inte släsa bort barnens skolgång i paragrafdjungeln

Kommunerna bör ordna lokala språkbildning

Krav på individer att lära sig samiska inom organisationer och att organisationerna ställer krav att planera timmar och utbildning

Kräva att kommunerna implementerar den lagstiftning som finns

Lokalt skolor kommuner all personal ska utbildas för ökad förståelse

Länsstyrelsen får bidrag till att ta tillvara på samiska språket

Materialbank med spel läromedel appar mm

Mer ansvarstagande hitta lösningar out of the box

Möjliggöra/skapa/synliggöra nätverk

Olika aktörer var för sig o tillsammans ordnar språkbildning för både barn och vuxna

Regioner arbeta genom över länsgränsen mellan partier

Samarbete och titta hur andra gör och lära sig av dem

Samebyarna använder samiskan i renskötseln

Bli samisk plikt visa vägen

Språkutveckling ingår i tjänsten

Sametinget prioriterar språk

Samiska pool-pedagoger

Samiska organisationer ansvarar för att hålla i språkutbildningen

Skapa arenor

Skapa organisationer inom skolverksamhet så samiskan har en naturlig plats i skolan/undervisningen

Språkbildning, fasta språkbildningsveckor med tema inbjudning i god tid

Språkbildning för elever och familjer

Språkmöten på t ex kaféer, fik, matlagning osv

Synliggöra

Synliggöra alla samer i tidningar och media, alla är inte renskötare eller bär kolt eller kan språket eller ingår i en sameby

Säkerhetsställa de som väljer samiska som språk kan tillgodogöra sig samiska språkreformen

Ta kontakt med konst i Jämtland och smycka ut Jämtland samiskt.

Ta vara på elders

Tillverka läromedel

Tvinga länsstyrelserna att inventera befintliga personalens kompetens inom samiska

Utbilda fler språkstöd

Utbildning av alla kommunal arbetare i kulturförståelse

Utbildning av pedagoger

Utbildning för rektorer, förskollärare

Utveckla nätverk där skolor kan stötta varandra

Utökat samisk språklig tillbud

Vara in lyssnande och beredda att satsa

Individ:

Alla samer lär sig samiska! Agera nu

Alla är olika och har olika behov

Anmäla sig i språkkurs

Använda det jag kan sprida min kunskap

Använda det samiska språket i alla sammanhang

Arbeta genom föreningar, sameråd, kommuner, organisationer

Att jag använder samiskan i alla sammanhang som är möjligt

Att jag som förälder aktiv väljer samiska undervisningsvägar, skolor och pratar den samiska jag kan med barnen

Att jag som samisktalande accepterar andras personers samiska

Att vi samer tar ansvar och drar åt samma håll

Bidra till ett tillåtande klimat skapas se värdet och uppmuntra även den lilla kunskapen

De som kan språket tar ansvar att prata och lära ut

Efterfråga synliggöra

Eget ansvar i hemmet att uppmuntra

En hel drös samer utbildar sig i samiska och jurister

Fortsätta prata vi som kan och uppmuntra och lär ut till andra

Fortsätta med eget info arbete

Försök att alltid prata samiska i alla situationer i alla fall hälsa var stolta över språket

Ge råd till förskola och skola

Hela tiden tänka positivt

Jag accepterar/uppmuntrar

Jag använder/ger

Jag ska lära mig samiska igen

Jag tar kontakt själv med Europarådet

Jag är konsekvent

Jag är konsekvent i mitt språkval

Kommer med förslag till pedagogerna och förskolecheferna - de vet inte allt

Konsekvens språkanvändning

Mer kunskap om kultur

Nätverka mera och dela av sig med information

Om man inte är helt säker på språket ändå våga prata

Personlig utveckling i ord om dagen ger större ordförråd

Prata mer samiska

Prata samiska

Prata tex med hunden eller för dig själv

Samordna gemensamma planeringar kring samiskan

Ska förståelse hos den övriga befolkningen för samerna genom mer undervisning om deras kultur och historia

Sluta ta hänsyn

Starta en språk-klubb i min kommun

Strategi för förskoleverksamhet

Tala samiska, låt det höras

Tydligare planer

Uppmuntra användning av samiska

Uppmuntra lärare

Utbyte med samebyar

Vara en bra språkstödjare för andra som håller på att ta tillbaka sitt språk, stötta och uppmuntra

Vara tydlig med att framför de behov jag ser finns

Verka för att involvera samernas kultur i undervisning i alla ämnen i skolan

Vi gör uppror

Vi lär oss att prata samisk även med talare av andra varieteter

Våga kräva

Våga motverka fördomar

Våga ställa krav och vara

Våga ta initiativ gentemot arbetsplatser
erbjuda sina kunskaper

Öka bredden på språkbredden

Öppna upp mig själv för att prata

Foto: Sylvia Sparrock

